

▽ **ДУМКА ЕКСПЕРТА**

ВІД «ЧОРНОЇ ДІРКИ В СЕРЦІ ЄВРОПИ» – ДО ІСТОРІЇ УСПІХУ

ТАКИЙ ШЛЯХ ПРОЙШЛА СЛОВАЧЧИНА ЗА 25 РОКІВ СВОЄЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Першого січня виповнилося 25 років незалежній Словаччині як самостійній державі. З цієї нагоди Генконсульство СР в м. Ужгород наступного тижня організує урочистий прийом. Ми попросили експерта з міжнародних питань, радника при дирекції Національного інституту стратегічних досліджень Світлану Мітраєву проаналізувати шлях країни-сусідки за цей період.

ПРОТЯГОМ ПЕРШИХ РОКІВ ЧЛЕНСТВА В ЄС СЛОВАЧЧИНА ПODOВІЛА СВОЮ ЕКОНОМІКУ

? **Пані Світлано, Ви неодноразово відзначали досвід Словаччини на шляху до ЄС як приклад для України. На чому ґрунтується така позиція?**

– Вважаю, що для зменшення ризику запровадження невдалих моделей трансформації важливо використовувати досвід інших країн, у першу чергу центральноєвропейських, які мають спільні з Україною історико-культурні й соціально-політичні ознаки. Такою, серед вартих наслідування, є Словаччина. Через чверть століття після отримання державної незалежності вона є державою зі стабільними демократичними інституціями, незалежно функціонуючою судовою системою та однією з найбільш процвітаючих економік у рамках ЄС. Це країна з невеликим, відкритим і орієнтованим на експорт господарством, яке багато в чому залежить від зовнішньоекономічних процесів.

Якщо поглянути на Словаччину взірця 1997-го й згадати, як тодішній держсекретар США Мадлен Олбрайт назвала її «чорною діркою в серці Європи», та порівняти з нинішньою, можна побачити різні держави з діаметрально протилежними економічним та міжнародним статусом. Протягом перших років членства в ЄС Словаччина подвоїла свою економіку, підвищила власний авторитет. Зрештою, тамтешні трансформаційні процеси – це історія успіху, яка нині надихає багато країн, що перебувають на шляху демократичного транзиту, в тому числі й Україну.

? **Вважаєте, що реформи та інтеграція – пов'язані між собою?**

– Безперечно. З огляду на пройдений Словаччиною шлях

європейських перетворень, який відбувався паралельно із внутрішнім оновленням держави, з упевненістю можна говорити, що такий сценарій певною мірою може бути придатним для адаптації в Україні, адже вже набула чинності угода про асоціацію.

НЕ ВСЕ ЙШЛО ПРОСТО...

? **Якщо коротко, як можна охарактеризувати шлях Словаччини за 25 років незалежності?**

– Ну, якщо коротко, то це період непростого поступу, трансформацій та інтеграції. За ці 25 років маленька Словаччина стала членом НАТО, ЄС, шенгенського простору, європейської монетарної системи, представлена у всіх міжнародних організаціях (повноправний член МВФ, Світового банку, Банку розвитку Ради Європи, МБРР тощо), є одним із ключових партнерів на міжнародній арені та продовжує дивувати світ своїм економічним поступом.

? **Але не все було так просто?**

– Безперечно, шлях Словаччини до західних безпекових, економічних і політичних структур був довгим і нестабільним. Міжнародні проблеми розпочалися, коли Словаччину відсторонили від відкритих переговорів про розширення ЄС через внутрішньополітичну ситуацію в країні, бо на зміну уряду Моравчика в 1994-му прийшла націоналістична та неосталіністська коаліція Владіміра Мечіара. Ця епоха тривала до наступних парламентських виборів 1998-го. За той час країна почала віддалятися від своїх вишеградських сусідів, поступово була ізольована й відійшла на другий план, головним чином через невідповідність копенгагенським критеріям та відсутність внутрішньополітичної стабільності.

? **І як Словаччина вийшла з цього?**

– Більш позитивний відризок шляху до членства в ЄС почався, коли на зміну уряду Мечіара прийшов новий, на чолі з Мікулашем Дзуріндою. Коаліція, яку він очолював, почала зі швидких кроків, спрямованих на подолання проблем попереднього уряду. Провели муніципальні (1997) та перші прями президентські вибори в країні (1999), на яких переміг Рудольф Шустер.

Увага від внутрішньополітичної боротьби поступово змістилася до практичних питань, які переважно вимагали ефективного одностороннього трансферу правил і норм ЄС у суспільне життя. Остаточна визначеність ЄС щодо Словаччини з'явилася в результаті парламентських виборів 2002-го. Дзурінда знову став прем'єр-міністром та утримувався на цій посаді найдовше з огляду на всі країни Вишеградської групи. Під його керівництвом уряд запровадив низку податкових, соціальних і медичних реформ, окресливши пріоритети розвитку країни, серед яких – новий підхід до макроекономічного регулювання, оздоровлення підприємницького сектору й банків та подальша реструктуризація. Ввели нові обмеження й заходи лібералізації, водночас зберігаючи соціальні гарантії.

Таким чином Словаччина змогла завершити переговори про вступ до ЄС до грудня 2002-го й підписала договір про це у квітні 2013 року. Відтак Братиславі вдалося наздогнати в переговорах більш розвинені країни

і вступити в Євросоюз разом із вишеградськими сусідами 1 травня 2004-го. А поступовий розвиток офіційних зв'язків між Словаччиною та ЄС створив конкретні вимоги як до характеру внутрішньої політики, так і до

У Словаччині майнова різниця між бідними та багатими – одна з найменших у світі

якості державного управління та змісту правової системи. Це принесло і продовжує приносити гарний результат. До речі, після світової глобальної кризи економічне зростання цієї країни було одним із найбільш швидких у країнах Євросоюзу. Зараз воно теж є вищим за середній показник.

«ЛОКОМОТИВ ЕКОНОМІКИ» – ПРОМИСЛОВІСТЬ

? **Із чим це пов'язано?**

Перш за все – з реформами, інвестиціями та вмілим використанням фондів ЄС. А ще Словаччина приділяла велику увагу просуванню національних інтересів щодо лібералізації міжнародної торгівлі в рамках ВТО, участі в підготовці білатеральних та багатосторонніх угод у цій зоні, усуненню нетарифних бар'єрів, які ускладнюють можливості експорту на ринки третіх країн, зокрема до України, Бразилії й Китаю. Зазначу також, що за

версією фінансового інформатива «Bloomberg» торік маленька Словаччина зайняла 36-те місце серед 50 інноваційних економік світу! Погодьтеся, це гарний результат. Крім того, вона 65-та в рейтингу конкурентоспроможності, який складає «Всесвітній економічний форум» (Швейцарія) на основі опитування підприємців. Важливо також, що за даними останнього аналізу банку «Credit Suisse», у Словаччині майнова різниця між бідними та багатими верствами населення є однією з найменших у світі.

Не можна не відзначити й таке. Якщо в останні п'ять років «локомотивом економіки» в більшості країн ЄС є сфера послуг, то у Словаччині – промисловість. На неї припадає більше половини ВВП держави, й це найвищий показник у рамках усього Євросоюзу. Лідером залишається «Volkswagen Slovakia». Словаччина займає перше місце у світі за кількістю випущених автомобілів на душу населення й на неї припадає чверть світового експорту кузовів!

Найближчим часом почне працювати й новий завод «Jaguar Land Rover». Розмір інвестицій – 1,4 млрд євро. Тут планують випустити 150 тисяч авто щорічно. Згідно з прогнозами

Європейської комісії, Словаччина в найближчі два роки входить до п'ятірки країн ЄС із найвищими темпами економічного зростання, а її держбюджет 2015 – 2017 років за якістю стоїть поряд із Німеччиною, Люксембургом та Нідерландами.

СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА СЛОВАЧЧИНОЮ – НА ВИСОТІ

? **Що допомагає Словаччині в цьому процесі?**

– Окрім реформ, євроінтеграції, інвестицій та вмілого користування єврофондами, хотіла би відзначити фактор успішної діяльності словацької дипломатії. Ця маленька країна широко представлена в багатьох міжнародних та європейських структурах. Перелік прізвищ довгий, не буду втомлювати ним читачів, але зокрема Іван Міклош наразі очолює Стратегічну групу радників із підтримки реформ в Україні, яка працює за підтримки ЄС і Європейського банку реконструкції та розвитку. Ну, й не можна не згадати про головування Словаччини в Раді ЄС, яке за багатьма оцінками визнане успішним. Протягом шести місяців у Братиславі пройшли 19 заходів міністерського рівня й переговори 700 делегацій із 45 країн.

? **На завершення скажіть: чи Україна використовує євроінтеграційний досвід сусідів і зокрема Словаччини?**

– Так, хоча, як зауважували на III українсько-словацькому форумі, який пройшов наприкінці 2017-го в Києві й був організований нашим НІСД спільно зі Словацькою асоціацією зовнішньої політики за сприяння профільних міністерств двох держав, на жаль, наразі Україна не сповна використовує можливості євроінтеграційного процесу та інструменти, які при цьому надаються, в тому числі європейські фонди. Але приємно було почути, що співробітництво між Україною та Словаччиною назвали зразковим серед країн Вишеградської групи й Карпатського басейну.